Ч. 79 (13.318). Львів, четвер 30. березня 1933. Pocztowa opłatę zapłacono ryczałtem. Рік LIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячно	5·00 зол.
Чвертьрічно	15·00 „
Піврічно	30·00 „
Річно	60·00 „

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Порозуміння чотирьох держав.*)

(Кореспонденція з Женеви.)

Зрозуміти те, що робиться тепер в Европі, можна лише звільнившись цілком від довоєнного, та й взагалі дотеперішнього способу політичного думанння. Вдержання рівноваги двох ґруп держав в Европі, що забезпечило їй мир протягом десятиліть та скінчилося світовою війною, тепер цілком неможливе, бо тягар модерного озброєння не може витримати довший час ніяка держава, особливо з огляду на сталий зріст світової кріаи. А поза цією рівновагою лишається війна чи тривале порозуміння великих держав. Війна на европейськім суходолі могла би вибухнути лише при забезпеченій невтральности Анґлії, бо її приступлення до одної чи другої ґрупи з такою певністю забезпечувало би перемогу цієї ґрупи, що війна робилась би для другої ґрупи цілком безвиглядною, отже й безґлуздою та неможливою навіть при теперішнім психічнім стані Европи.

Не підлягає ніякому сумнівові, що Анґлія щиро бажає миру в Европі, остаточна руїна якої булаб фатальна і для самої Анґлії. Анґлійський плян розброєння та порозуміння чотирьох держав не вийшов, розуміється, з голови Мекдональда так як Паллас Атена з голови Зевеса; великі держави вже не вперше лишають межі Союзу Народів та переводять рішення кардинальної ваги поза ним; проєкти Мекдональда мають, очевидно, свою, хоч і дуже коротку, історію, але всеж вони є актом революційним, що ґрунтовно міняє дотеперішні міждержавні відносини в Европі.

Порозуміння чотирьох великих держав не є ще доконаним фактом, а сам плян ще не прибрав цілком конкретних форм. Він не відомий ще в деталях. Але фактом є, що цей плян поставлений на реальний ґрунт, що три великі держави обстоюють його, а французький уряд не противиться йому в засаді. Париське повідомлення з 21. березня стверджує, що „французькі міністри годяться на те, щоби між чотирма великими державами Европи, постійними членами Союзу Народів, було здійснене повне довіря співробітництво в напрямі европейського миру в рямках та в дусі Союзу Народів“.

Але значно більшу вагу має те, що анґлійський плян вироблений, як то кажуть, в останній годині, очевидно під впливом останніх дуже поважних світових подій. Світова кріза зросла до страшних розмірів та виявилась у банковій крізі і в Америці, події на Далекому Сході доказали цілковитий занепад впливів Европи у світовій політиці, перемога Гітлера в Німеччині та тенденція до німецько-італійського союзу загрожували Европі збройним конфліктом. Ці всі події вистарчали справді, щоби зробити інтервенцію Анґлії в напрямі порозуміння чотирьох держав необхідною. До цього треба додати, що анґлійський плян порозуміння чотирьох держав є на ділі перший конкретний плян поборення світової кризи на основі зміни міждержавних відносин, іншого пляну нема, і ледви, чи він є можливий.

Не бракує справді голосів проти проєкту Мекдональда і в Парижі і в Женеві. Деякі з цих арґументів не позбавлені деякого траґікомізму. Наприклад деякі французькі „демократи“ протестують проти спілки з фашистівськими державами, але обстоюють приязні відносини з державою московської диктатури.

В Женеві побоюються за долю Союзу Народів, але забувають, що женевські установи мають лише моральне, в найкращім випадку дорадче значіння, що вони є орґанами міжнародного порозуміння, а не акції, опертої в разі потреби на збройну силу зєднаних чотирьох великих держав. Висловлюють побоювання, що „европейська директорія“ порушить засаду рівноправности великих і малих держав, але ця рівноправність істнує фактично лише при голосуваннях у женевськім парляменті держав. Перед кількома тижнями на цім місці ми зазначили, що кошти сучасного озброєння так-же позбавили малі держави самостійного політичного значіння, як винахід пороху знищив самостійність малих феодалів, зруйнувавши їх замки.

Найбільше голосні протести проти можливого диктату майбутнього союзу держав чути з Женеви з боку Польщі та Малої Антанти, але тимчасом тяжко ще сказати, чи є це вислідом їх великодержавности чи залежности від якоїсь з великих держав.

Зрештою це є питанням другорядним; питанням ваги є, чи майбутня спілка великих держав виявить стільки одностайности, енерґії та доцільности в розвязанні великих політичних проблем Европи, щоби вивести світ зі сучасної крізи.

Політичне напруження між Анґлією та Радянщиною є у всякому випадку додатнім проявом для політичного обєднання Европи. Разом з тим треба зазначити повідомлення „Попюлєр“, автентичність якого треба справді полишити цілком на відповідальність цього часопису, що „для консолідації миру мав Мекдональд на увазі концерн шістьох великих держав, але Мусоліні заявив, що Радянщина занята своїми власними справами, а Злучені Держави виявляють мало охоти займатися европейськими справами“. Щодо Злучених Держав Америки, то вони, навідворот, починають все більше займатися европейськими справами. Щож до Радянщини, то увагу Мусолінія треба, очевидно, розуміти так, що сучасний внутрішній стан Радянщини виключає її як чинник міжнародньої політики.

До тогож треба пригадати, що більшовики мали вже нагоду виявити своє відношення до Паневропи та проголосили її ідеольоґічного батька, ґрафа Куденгове Калеґрі, ворогом Радянщини, а майбутня антанта чотирьох великих держав булаб фактично малощо не політичним здійсненням Паневропи. Зрештою до порозуміння чотирьох держав Радянщина не моглаб приступити з тих-же самих причин, з яких не зважилась приступити і до Комітету девятнацятьох держав, а саме зі страху перед Японією.

У всякім разі, коли повідомлення „Попюлєр“ відповідає дійсності, то це доказує, як далеко готовий іти анґлійський державний муж у свому ідеалістичному прямуванні до миру; це доказує що европейські держави будуть готові зробити все від них залежне, щоби спонукати більшовиків мирним шляхом, не противитися неминучій політичній перебудові Европи. А поза тим, вислід збройного конфлікту між Паневропою та Радянщиною був би занадто безсумнівний, щоби московський уряд міг зважитися на нього.

Світова кріза політична, а відтак і господарська, почалась з руїни засади державного самоозначення націй на сході Европи, і без переведення цієї засади в життя в цілім обсязі уздоровити світ не спроможуться і зєднані держави Европи.

М. Донько.

*) *Від Редакції:* На другому місці публікуємо кореспонденцію з Варшави, яка щодо змісту вповні гармонізує з цим женевським дописом. Це доказ правильности спостережень обох кореспондентів в оцінці назріваючих подій.

Польща і протисовітський фронт великодержав.

(Кореспонденція з Варшави).

Оборона миру двома засобами. — Недоторканість договорів і ревізіонізм. — Центральна проблема миру: Совіти. — Назрівання протисовітського бльоку. — Совіти як засіб оборони версайського договору!

Варшава, 27. березня 1933.

Оборона миру стала центральною проблемою і найбільшою журбою міжнародньої політики від першого дня закінчення світової війни. Як головне гасло оборони миру проголосила Франція недоторканість военних договорів. І коли справді у широкому французькому й анґлійському громадянстві зростали пацифістичні настрої — то одночасні сухопутні й морські зброєння у тих великодержавах ішли виключно під прапором оборони миру. Так зрештою було і є в усіх країнах на цілому світі: про ніщо інше не говориться, як про потребу боронити мир, у глибокому пересвідченні, що зберігти **цей** мир — річ надзвичайно важка...

І не вважаючи на всі мілітарні й дипльоматичні зусилля зберігти версайський мир шляхом системи французьких союзів та шляхом інституції Ліґи Націй, як знаряддя французької політики, — безвиглядність усіх тих зусиль ставала і стає щораз нагляднішою. Гасло ненарушности післяверсайського стану, як ґарантії мира, опинилося віч-у-віч з гаслом ревізіонізму, — теж як мирової запоруки. Пропаґатором першого гасла була Франція, гасло останнє починало прийматися і розвиватись в Анґлії. Постепенний поворот Німеччини до її давнього великодержавницького значіння, з рівнобіжним підсилюванням боротьби проти деяких постанов версайського договору, — защіплювало в анґлійському громадянстві та офіціяльній політичній думці щораз більшу свідомість, що фанатична оборона недоторканости того договору, як принципу, мусить довести до нової европейської катастрофи. Колиж від часу фашистівського перевороту в Італії німецький ревізіонізм не був уже в Европі відокремлений, бо найшов союзника в обуренні італійських патріотів на зломання у Версаї прийнятих супроти Італії зобовязань в тайному льондонському пакті з 1915 р — тоді твереза анґлійська політика почала щораз зоркіше цікавитися питанням, в яке річище треба влити ревізіоністичні течії, щоби вони не залили Европи стихійною повінню.

Однак проблема европейського мира не крутиться лише довкола версайського „статус кво“, довкола оборони геґемонії французьких впливів та оборони інтересів Франції і її союзників в інтерпретації Клеманса, ані теж не торкається лише німецьких чи італійських претенсій на вирівняння заподіяної тим державам дійсної чи уроєної кривди. До проблеми мира Европи належить теж проблема тієї половини европейського суходолу, яка у Версаї не мала заступників. А сполучення державної системи Совітського Союзу з засадою світової комуністичної революції зробило проблему Сходу Европи не лише справою держав, безпосередньо заторкнених двома згаданими післяверсайськими течіями (петрифікаційною і ревізіоністичною), лише справою буквально цілого світа.

Одначе повоєнний мир Европи відчув і по нинішній день відчуває лиховісні наслідки свого первородного гріха: тупого і короткозорого еґоїзму. Той нездоровий і творчий, але односторонній, **безплідний і короткозорий** еґоїз

раз-ураз спихав світову проблему більшовизму на другий плян, висуваючи на перший — багато вужчу проблему оборони стану посідання одних та експанзій других. В той спосіб сперпу Німеччина гляділа на більшовицький Схід Европи лише як на конюнктурального помічника для своїх ревізіоністично-експанзивних цілей, і в той самий спосіб бачимо нині куріозне явище, що Франція і Польща — та передовсім Польща — хапаються за Радянський Союз, як за засіб оборони загроженого версайського стану!

Те, що бачимо нині у Польщі, та що з особливою силою кидається у вічі на варшавському терені, є справді виїмковим видовищем. Ми згадували вчора, покликуючись на попередні статті „Діла“, як то зріст італьо-німецького ревізіонізму казав Франції і Польщі щораз тужливіше оглядатися на Совіти та як зріст німецького націоналізму й вичерпання німецьких грошевих резерв казав Совітам щораз холодніше глядіти на свого рапальського союзника. Римське поро-

зуміння Італії, Німеччини й Анґлії та їхній натиск на Францію прилучитися до „пакту 4-ох“ є доказом побіди в Анґлії погляду, що 1) мира вже рішуче не вдасться втримати при помочі Ліґи Націй і 2) що йдучи на уступки течіям ревізіонізму треба їх використати для одночасної розвязки другої проблеми світового мира — проблеми більшовицького Рад. Союзу. Адже ні одна твереза людина не повірить, що Анґлія не то погоджується на засаду ревізіонізму, але й бере ініціятиву у свої руки допомогти в його реалізації, — без рекомпенсат для своїх великодержавницьких і престіжевих цілей, на які глядить завжди з історичної перспективи. Адже така поквапність Мекдональда й сер Саймона та їхня однозгідність з Муссолінім моглаб видаватися тим дивнішою, що проявилася безпосередньо після побіди Гітлера в Німеччині. Симпатії до німецького націоналізму у гітлерівському виданні були напевно останньою спонукою римської подорожі керманичів Великої Британії! Тайна їхнього поспіху та римського успіху у тому, що Німеччина майже за одну ніч дозріла до ролі партнера у концерті міжнародніх потуг, рішених розвязати найбільшу проблему світового мира: розвязати проблему Сходу Европи.

Задля Поморя та італійських жалів до Франції Анґлія не наражуваласб собі Франції. Задля Поморя та навіть своїх власних балканських і середземноморських амбіцій Італія не виступалаб отверто з пляном реституції великодержавницького значіння Німеччини. Німецькі й італійські ревізіоністичні вимоги — це для Великої Британії лише засіб до ціли. Самою ціллю є повалити на Сході Европи більшовизм і повалити мур, що ділить Европу від того її Сходу. Бо добуття тієї цілі є рівнозначне з добуттям для Европи і цілого світа единої справжньої ґарантії мира.

Так зрозумів римський „пакт 4-ох“ цілий політичний світ — і так чудово зрозуміли його Совіти. Пакт 4-ох — це реалізація старого анґлійського пляну відтягнути Німеччину від союзу з Росією і втягнути її до протисовітського бльоку. Однак реалізація того бльоку не може відбутися без попереднього усунення ревізіоністичної перешкоди, а усунути її можна тільки через нарушення або зміну стану посідання Польщі. І ось, коли зріст німецької експанзивности та зріст зрозуміння істоти ревізіонізму у Франції спонукав Польщу шукати асекурації у пакті неаґресії з СРСР — то „пакт 4-ох“ занурив Варшаву цілком у хвилі русо- і радянофільства. Про це завтра.

І. Кедрин.

Вісти з Рідної Школи.

1. ЗАГАЛЬНИЙ ЗІЗД РІДНОЇ ШКОЛИ.

Речинець Загального Зїзду Рідної Школи передбачуваний на 8. квітня п. р. з річевих причин пересунений на понеділок 24. квітня 1933. Залізнича Дирекція у Львові своїм рішенням 23. березня 1933. Ч. VII/2/313/33 відмовила дозволу на залізничу знижку делеґатам на Загальний Зїзд із „засадничих причин“.

2. ДІТОЧІ САДКИ.

Ті, що рахують на заняття в дитячому садку в часі весни чи літа цього року, нехай надішлють зараз свою адресу до Головної Управи враз з документами. Зазначуємо, що влада домагається документів учительки, заки ще дасть дозвіл на відкриття садку.

3. ОРҐАНІЗАЦІЯ „ПИСАНКИ“ ДЛЯ РІДНОЇ ШКОЛИ.

Звертаємося з проханням до всього громадянства, щоби з нагоди надходячого Воскресення підготовити якнайкраще та найосновніше дар на „писанку“ Рідній Школі. Товариства й установи нехай заздалегідь порішать, скільки мають на це зложити; кожна українська родина чи громадянин нехай відложать призначений на ту ціль гріш як ненарушний. Аматорські Гуртки нехай уладять на ту ціль театральну виставу. Ніяка установа нехай не надщерблює того дару для себе, хочби на які важні свої потреби. — Заздалегідь прохаємо подбати, щоби було кому справно й докладно зорґанізування цього дару в скорому часі перевести.

ГОЛОВНА УПРАВА РІДНОЇ ШКОЛИ.

„Українські меншини в Польщі“.

Директор польського пресового бюра в Льондоні помістив в „Манчестер Ґардіян“ (з дня 21. березня) довшого отвертого листа як відповідь на низку статтей на українські теми, які недавно тому були поміщені в тому часописі. Подаємо уривки з його листа:

„Як поляк пише п. Чарномський, — починаю від думки, що наладнання приятельських відносин між польською більшістю і українською меншістю в Польщі (п. Ч. вживає слова „український“ а не „русінський“), це одно з найголовніших політичних завдань, які повинні бути розвязані в Польщі. Але це дуже важка і складна справа, бо до її правильного розвязання треба не тільки часу, але й мирної атмосфери. Це не є питання, яке можна вирішити через натиск із зовні. Події останніх літ переконали мене, що як тільки починав наладнуватися контакт між польською більшістю і українською меншиною, ось приміром коли розмови польського міністра внутрішніх справ з українським парляментарним клюбом почали поступати вперед і була надія на успіхи, тоді крайні українські націоналісти — не без підмов із чужої сторони, я цього певен — починали в тій чи в іншій провідній чужій державі якусь акцію, щоби перешкодити змові порозуміння. Тому, що нема іншого способу поладнати польсько-українське питання як тільки привести до порозуміння обі сторони, як це кожний знає, то ясно, що всі приятелі українців у чужих державах повинні старатися піддержати цю одиноку дорогу, яка веде до осягнення цього порозуміння“...

(УКБЮРО, ЛЬОНДОН.)

—o—

Українська справа і Союз Народів.

Цими днями появився друком (як окремий документ, анґлійською мовою) текст британської петиції до Союзу Народів у справі української меншини в Польщі і вся кореспонденція, яка стоїть у звязку з цією петицією. Анґлійська преса приносить з тої нагоди обширні коментарі на тему легковаження меншинових справ у Союзі Народів і як маркантний приклад подає справу української меншини у Польщі.

(УКБЮРО, ЛЬОНДОН.)

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 30. БЕРЕЗНЯ 1933.

РІХАРД КАЦ.

Припинені людоїди.*)

Сува. (Острови Фіджі на Південнім Морі) 13. вересня 1925.

„Фіджі! — підстрибувало з радощів моє серце — країно без часописів і книжок, острове чесних канібалів, які щиро, без наших викрутів признаються до засади: — Їж, бо інакше тебе зїдять! — Фіджі, раю без телефонів, як дуже тужу за тобою!“ І моє серце веселилося чимраз більше, почало навіть просто танцювати, як із темносинього Південного Моря вигинув пошарпаний вульканічний беріг острову Фіджі.

Так — і оце я на Фіджі. Але я сиджу в каварні „Під чорним пудлем“ при повній чаєвій заставі, маю в кишені анґлійський щоденник, який виходить на Фіджі, біля мене дзвонить телефон, на дворі грає орхестра туземців модну пісоньку „Забаглось бананів“... і моє серце вже не брикає з радости, тільки меляхолійно підспівує за орхестрою: „Якраз канібалів, канібалів забаглось мені тут“...

Бо столиця Фіджі, Сува, вже від літ цивілізована, туземці носять замісць воєнної мачуги ситківкову ракету, а славні чарівники з острову Бєва, які босо танцюють по розпаленім до білого камінню, збирають після вистави датки на свою торговельну школу. У неділю мандрують чемні горожани Суви гарненько парами до деревляної церкви, з молитовником (оправленим чисто в папір) під пахою, і співають побожні псальми. Є між ними старі люди, які ще напевно пригадують собі смак людського котлета з банановою салатою — людське мясо ніхто ніколи не їв без ярини — а один з них усміхнувся до мене сумовито, якби подумав: „З тебе був би достатній обід і ще залишився би кусень зимної печені на сніданок. Але на жаль зробили з нас анґлійську кольонію, а в пристані стоїть малий кружляк“.

То був тойсам задуманий усміх, який я завважив у трьох туземців, у малім місцевім музею перед вітрина: канібалізму на Фіджі. Там виставлені всі ті чотирокінчасті деревляні вилки та гарно обточені гачки і щипці до мяса, які належали до святочного „Бокуля“ (людоїдського бенкету), цілий кухонний інвентар, який фіджійці діставали у спадщині з роду в рід. Бо такий людоїдський бенкет відбувався дуже церемонійно і людське мясо було одинокою поживою, якої фіджійці не їли пальцями. Недалеко у шафі стоять переховані анґлійські воєнні трофеї, сталеві шоломи, шрапнелі, скорострільні пістолі і ріжне інше гуманне знаряддя, якими ми правові европейці вирішуємо наші непорозуміння. Три туземці поглядали від одної шафи до другої і можна було по них завважити, що вони напевно віддали би першенство деревляним вилкам, якби не — так, якби не кружляк, який стоїть у пристані і не баталіон шотляндських піхотинців, який вправляє у поблизькім парку. Вони нахиляли до себе свої широкі, плосконосі голови з буйним крученим волоссям і боязко перешіптувалися.

Бідні канібали! Ніщо їм не залишилося, тільки спомин і старий, освячений проклін: „Я тебе зїм!“

Але місіонарі пильно працюють, і за пару літ забудуть фіджійці і свій старий проклін та будуть клясти так само добродушно як ми: „Чорт би тебе вхопив!“ За пару літ не будуть вони також рости вже більше на шість стіп і два цалі (1.90 м.) і не будуть обліплені мускулами як атлети. Ах, уже тепер дістають мужчини у Суві жиляки на своїх грубих ногах, а жінки мають плоскостопи. Ця раса не є збудована для асфальтових хідників, а для цивілізованої роботи ще й тільки. Також овочі хлібового дерева і банани не дають стільки сили що людське мясо (а інша печеня не смакує фіджійцям). Хто зна, чи за яких кілька літ взагалі будуть ще істнувати правдиві фіджійці. Коли білі плянтатори завважили, що туземці, хоч усміхаються мрійливо, але при праці занадто надриватися не вміють, почали імпортувати до своїх кокосових і цукрових плянтацій індійських кулісів. Вже сьогодні стоїть проти 80.000 фіджійців цього архіпелягу 60.000 гіндусів, тендітного, покірного народу, що множиться як крілики, чигає на кожний заробіток і таксамо певно переможе стару, чорно-бронзову расу велитнів канібалів, як фабрики цукру виганяють фіджійські соломяні хатки, як нудні плянтації витискають джунґлю.

Ті благословенні острови, з буйним плащем тропічних пралісів, ті оази урожайности на південнім морі, на яких дико ростуть цитринові дерева так за високо як наші дуби, а бадилля бананів кущиться як наш чагарник: вони перемінять ся цілком на плянтації; на плянтації з нумерованими гумовими деревами, яких сок будуть збирати нумеровані куліси. Може й справді канібалізм є страшний, а наша західна культура добродійна. Але через канібалізм від часу відкриття тих островів згинуло — за найвищими обчисленнями — 10.000 фіджійців. Колиж воєнний корабель „Дідо“ заніс на ці острови кір, то за кілька тижнів згинуло 40.000 фіджійців на цю непривичну західну заразу... Бо наші недуги ділають на них скоро як онцинус; і з тим самим успіхом.

(Докінчення буде).

*) Є це один розділ із надзвичайно цікаво і дотепно написаної книжки німецького письменника Гіхарда Каца: „На мандрах довкола світа“. Ein Bummel um die Welt. Zwei Jahre Weltreise auf Kamel und Schiene, Schiff und Auto

Закордонна жидівська аґітація.

ЛЬОНДОН, 28. III. ПАТ. Вся англійська преса розписується сьогодні про протижидівські декрети, які виготовляє німецький уряд, закидуючи йому, що переслідування жидів хоче залеґалізувати як державну систему.

ЛЬОНДОН, 28. III. ПАТ. З Вашинґтону повідомляють, що в палаті репрезентантів зголошено внесення, щоби зірвати всі американсько-німецькі переговори оскільки Німеччина не припинить расових і релігійних переслідувань, а німецький уряд не покарає винуватців і не дасть відшкодування за шкоди.

НЮ ЙОРК, 28. III. ПАТ. В Медісон Сквер Ґардені відбувся великий мітинґ з протестами проти гітлерівського режиму в Німеччині. В мітинґу взяло участь 20.000 осіб. Ухвалено резолюцію, що осуджує протижидівську заґінку та апелює до давніх ліберальних традицій Німеччини.

ПАЛЕСТИНА ПРОТИ НІМЕЦЬКИХ ТОВАРІВ.

ЄРУСАЛИМ, 28. III. ПАТ. У всій Палестині жиди почали енергічний бойкот німецьких товарів і фільм.

БОЙКОТУЮТЬ НІМЕЦЬКУ МОВУ.

БІЛГОРОД, 28. III. ПАТ. Часописи повідомляють зі Загребу, що серед тамошніх жидів займіта агітація за бойкотуванням німецької мови. Всі торговельні доми одержали обіжник, який взиває не вживати в переписці німецької мови.

ЦІСАРСЬКІ ПОРТРЕТИ ВЕРТАЮТЬ ДО ШКІЛ.

ЛЯЙПЦІҐ, 28. III. ПАТ. Комісарський уряд у Саксонії видав розпорядок, який наказує дати до шкіл і держ. будинків усунені після революції портрети членів бувш. цісарського роду.

ВАЛЬОРИЗАЦІЯ МИТА.

ВІДЕНЬ, 28. III. ПАТ. Вчора оголосили розпорядок австрійського м-ства скарбу про вальоризацію мита, а то на основі реляції одна золота корона рівняється 1.80 шілінґа. Наслідком вальоризації підвищать мито на 25 прц., що, як обчислюються, принесе скарбові 30 до 40 міл. шілінґів. Розпорядок увіходить у життя 30. березня ц. р.

У звязку з вальоризацією мита видали другий розпорядок про вдержання цін при артикулах першої потреби. Мито від пшениці та муки обнизили так, що ті артикули не можуть подорожіти. Щоби не подорожіли ціни худоби та мяса, пристосовуватимуть відповідно заков про цю торговлю. Обнизили теж мито від кави та какао.

—o—

II. ІНТЕРНАЦІОНАЛ І ПОДІЇ В НІМЕЧЧИНІ.

ПАРИЖ, 28. III. ПАТ. Президія II. соц. Інтернаціоналу радила в осідку соціялістичної партії в Парижі над міжнародним положенням, а передовсім над ріжними справами, перед якими станув II. Інтернаціонал у звязку з подіями в Німеччині. Ухвалені постанови небаром подадуть пресі. В нарадах узяли участь представники соціялістичних партій: Данії, Франції, В. Британії, Росії, Швайцарії, Італії та Бельгії.

—o—

14-ЛІТНІЙ ХЛОПЧАК ЗАБАЖАВ 25.000 ДОЛ.

НЮЙОРК, 28. III. ПАТ. У місті Акрон у стейті Огайо арештували 14-літнього ученика за це, що хотів виманити 25.000 долярів від жінки відомого летуна полк. Ліндберґа.

—o—

НОВИНКИ

— Посланіє станиславівського владики еп. Хомишина появиться в найближчих днях, як про це повідомляє агенція „Всхуд". Посланіє це займеться справою сектанства серед українського народу та справою модного тепер націоналізму. Воно буде відчитане по всіх церквах станиславівської дієцезії ще перед Великодними Святами.

— Зібрання Фільольоґічної Секції Н. Т. Ш. відбудеться в неділю 2 квітня в год. 11. виїмково **в канцелярії Національного Музею** для вибору нових членів-чужинців і для доповіди д-ра К. Студинського п. з. „Події на Україні 1861—5 рр. в освітленні „Слова" і „Мети". Гості-нечлени зволять явитися в 12-й годині.

— Виклади в Українськім Техн. Т-ві про газову війну. В середу, 29. ц. м. в год. 19. відбудеться в домівці У. Т. Т. (вул. Костюшка 3) перший виклад інж. Ю. Крохмалюка з циклю „Гази в майбутній війні". З огляду на актуальність теми бажана численна участь членів і гостей.

— Адвокат у Жидачеві не розуміє української мови. В справі позовника Ілька Кушніра з Ґніздичова проти гр. Карла Голуховського, яка ведеться в городському суді в Жидачеві, повновласник позовника адвокат Ґеник Березовський із Жидачева подав приготовне письмо в українській мові. Це письмо звернув судові первний заступник пізваного адв. д-р Цибик Фішер із Жидачева з дописюою: „по руску з трудносцьон моге пшечитаць і зрозумєць". На домагання суду повновласник позовника був приневолений дати переклад свого письма на польську мову. Цей факт повинні затямити собі добре українці Жидачівщини, що на жаль передають ведення своїх справ д-рові Фішерові.

— Американське пиво і волинський хміль. Зі знесенням прогібіції у Зл. Державах сильно поправилося господарське положення на Волині, де яких 10.000 рільних господарств, дрібних і більших, управляє хміль. Давний розвиток волинського хмелярства підкопали були протиалькогольні закони в Америці, що була одним з головних відборців волинського хмелю. Тепер ця криза минула, бо нема сумніву, що зачнеться знову великий експорт хмелю до Америки. Управою хмелю на Волині займаються головно чеські кольоністи, однак попри них добрими хмелярами є теж українські господарі. Хміль управляють в повіті рівенському, здолбунівському, а найбільше в дубенському, де цілі околиці, покриті хмелем, творять характеристичний краєвид. З початком весни оживилися вже роботи на плянтаціях хмелю.

— Хто виграв на льотерії? 17-того дня тягнення Держ. Клясової Льотерії впали виграні на такі числа: 150.000 зол. на ч. 122627; 5.000 зол. на ч. 52218, 70953, 116150; 2.000 зол. на ч. 8586, 28806, 40669, 49823, 75118, 83596, 88128, 90827, 96313, 107873, 120229; 1.000 зол. на ч. 4677, 12535, 19276, 27262, 32215, 34574, 35704, 35796, 35999, 51903, 52366, 63340, 63955, 66561, 66636, 66773, 75857, 75932, 80752, 81943, 85013, 90749, 96914, 98412, 99382, 104532, 114389, 116185, 130770, 134601, 135800, 136122, 137993, 140196, 141473, 141713,142114, 143301, 143983.

— Переїхана вантажним автом. Вул. Сапіги у Львові переїздило вантажне авто „Маслосоюзу". Саме тоді несподівано споза переїзджаючого трамваю вийшла 22-літня Софія Лятаксівна, службовичка дирекції держ. лісів. Шофер Нижник здержав авто, одначе було вже запізно. Лятаксівна дісталася під задні колеса авта. Перевезена до шпиталю, померла.

— Ґорґонова не є сестрою атентатчика Іліча. У білгородському щоденнику „Політіка" родина Ілічів заперечує вістку, подану польською пресою, нібито Ґорґонова є сестрою Данила Іліча, що брав участь у атентаті на архикнязя Франца Фердинанда в Сараєві в 1914 р. Данило Іліч узагалі не мав сестри й Ріта Ґорґонова зовсім не є посвоячена з родиною Ілічів.

— Вибух на почті. На одному з почтових урядів у Познані вибухла з великим гуком пачка, заадресована до одного купця. Стверджено, що пачку вислав купець Ладеман та що в ній було 1000 штук набоїв до діточих пістолетів. Від вибуху два почтові службовці потерпіли рани.

— Пожежі на Волині. В Нудижах пов. Костопіль згоріли три господарські загороди наслідком неосторожности з вогнем. — В Борках згорів від запаленої саджі дім Мих. Ліхнюка, причім у вогні найшла смерть 2-місячна дитина, залишена без догляду в хаті. — В Лучицях пов. Ковель пішли з димом два господарства. — В Березолупах пов. Рівне згоріла одна господарська загорода.

— Грабунок на вулиці. На жінку старости з Радехова, Ем. Міхальську, напав на вул. На Скалці у Львові якийсь грабіжник і вирвав їй з рук торбинку, в якій було 100 зол., годинник і особисті документи. Не поміг крик нападеної, бо заки збіглися люди, злодій утік.

— Успіх дактилоскопії. Зі школи в Заленжу під Катовицями викрадено пять машин до шиття вартости коло 3.000 зол. Поліція відкрила на столику відтиск пальців, які сфотографувала й вислала центральному слідчому урядові у Варшаві. Звідтам прийшла відповідь, що відтиски тотожні з відтисками пальців знаного міжнародного вломника Евг. Космольського, що перебував у Катовицях. Його арештували й поставили перед суд. Перед кількома днями відбулася розправа, на якій Космольський признався до крадежі й дістав рік вязниці.

— Відгомін летунської катастрофи. В лісах Нової Фундляндії найшли рубачі останки літака і частини двох людей. Стверджено, що це останки французьких летунів Нюнжесера та Колія, які на апараті „Білий Птах" вилетіли з Ле Бурже під Парижем 8. травня 1927 р. до Америки і всякий слух про них пропав. Впали жертвою бурі, яка загнала їх на острови Нову Фунляндію біля східних берегів Канади.

— Найбільше самогубств на весну. Поліційний уряд у чеській Празі ствердив на основі статистики, що найбільше самогубств у Празі припадає на місяць квітень і травень, а найменше на вересень і жовтень. Самогубства у жінок є найчастіші після осягнення фізичної зрілости, у мужчин між 40 і 50 роком життя. Жінки відбирають собі життя переважно з еротичних причин і то найбільше на весну.

— Помилка на одно зеро. Два великі бізнесмени підписали торговельну умову і помилились у ній на одно зеро. Ці бізнесмени — Анґлія та Канада; умова йшла про щорічну доставу 250.000 квінталів свинячого сала. Машиністка, що переписувала умову, достукала машинально одно зеро більше. Замісць 250 тисяч вийшло півтретя міліона. Контрагенти підписуючи не запримітили цієї помилки. Аж тепер, коли канадійські купці почали заливати Анґлію салом, анґлійці зміркували, що того сала таки за багато і розяснили помилку. Але канадійський прем'єр не хоче чути про помилку і показує текст контракту, що має безсумнівну юридичну силу. Тимбільше, що для Канади це чистий інтерес. Анґлія пропонує всякі компроміси і годиться вже на вдвоє-втроє більшу скількість сала, тільки не на вдесятеро більшу. Досі конфлікт неполагоджений. Анґлійська машиністка повинна за таку помилку дістати високу державну посаду у Канаді.

— Незвичайна летунська катастрофа. В Каліфорнії склалася незвичайна летунська катастрофа, що спричинила смерть 15 осіб. Великий пасажирський літак, що крім пільота мав двох пасажирів, попав у коркотяг і з великої висоти впав на дах дому в Сан Леандро. Апарат пробив дах, повалу і впав до кімнати, де при столі сиділо 12 осіб. Мотор ударив у саму середину стола, вбиваючи кілька осіб. Інші особи згинули під румовищем заваленого даху та повали. Втратили життя теж три особи, що були на літаку.

—Поправка. Під статтею п. н. „Рідний промисл" в попередному числі „Діла" авторський підпис має звучати **Гр. Гладкий, а не Яр. Гладкий.**

З нових книжок.

Іван Филипчак: КУЛЬЧИЦЬКИЙ — ГЕРОЙ ВІДНЯ. Історична повість з XVII. в. З приводу ювилею (1683—1933). Кульчиці Шляхотські — Самбір 1933. Видавництво читальні „Просвіти" в Кульчицях Шлях. Ч. 1. Стор. 260. Ціна 3 зол.

У нас появляється так мало повістей, в яких були б змальовані взаємини українців з чужими народами, що кожну таку появу можна лиш повитати. До таких повістей належить і недавно видана книжка Івана Филипчака п. н. „Кульчицький — герой Відня", яка набирає тимбільшої актуальности, що саме цього року минає 250 літ від часу, в якому той скромний шляхтич з Кульчиць Шляхотських відзначився в часі облоги Відня турками так, що його імя записалося в історії того міста тревалими буквами до всіх часи.

Автор не ставив собі якоїсь високої мистецької цілі, а старався дати повість наскрізь популярну, маючи на оці передовсім національно-виховний момент. З того погляду його книжка найде безперечно вдячних читачів серед усіх кол нашого народу, зокрема серед молоді й селянства. А вже з правдивим вдоволенням і

Куток мови.

Замісць польських зворотів: **він старається о посаду**, треба **за посаду**; зам.: **я подумаю о тім**, треба: **про те**; зам.: прошу о хліб, о голос, треба: **прошу хліба, голосу.** Зам.: Просимо о численну участь, треба: **Просимо численно явитись.** Зам.: Цього року було о 10 проц. менше, треба: **на 10 проц. менше.**

Зам.: Через цілий рік він сидів закордоном, треба: **Цілий рік** (без „через"). На В. Україні часто вживають російського звороту: Прийду до вас через пять днів у значінні: за пять днів. У Галичині від довшого часу почали заступати хибно „**через**" двома іншими словами: „задля" та „ізза"; нпр. кажуть: „я ізза нього не пішов до театру", замісць правильного: я через нього не пішов. „Ізза" значить у нас: „зпоза", нпр.: Ізза хмар вирннув місяць. Знов-же „задля" вказує не причину, тільки мету, отже неправильно буде: „Задля недостачі хліба люди вмерли з голоду"; тут треба сказати: „Через недостачу..." Правильно: „Я роблю це тільки задля хліба", себто для хліба.

*

У вчорашнім „Кутку мови" треба справити друкарську помилку „**власнивість**" на **властивість**.

XXI. Загальні Збори „Маслосоюзу“.

Львів, 28. III. 1933.

Нині 28. III. відбулися чергові річні Загальні Збори Краєвого Молоч. Союзу „Маслосоюз“ у Львові у власному будинку при вул. Б. Ґловацького ч. 23.

Збори відкрив голова Н. Ради інж. *Ю. Павликовський*, стверджуючи, що на салі є заступлених 60 молоч. кооператив умандатованими представниками.

Збори рішили передати провід президії Н. Ради, а саме інж. *Ю. Павликовському* й о. *К. Петрушевичеві*. На секретаря покликано дир. *Шумського* з Боднарова.

Голова інж. *Ю. Павликовський* представляє надзвичайні трудности, які стояли в цьому році на перепоні праці „Маслосоюзу“. Заломання експорту та упадок цін за масло і молочарські продукти — це характеристичні риси минулого року у праці „Маслосоюзу“. Продукція молочарських виробів упала через те у цілій Польщі до 50 прц. Та навіть у цих важких часах наша молочарська кооперація зменшила свою продукцію тільки на 11 прц. Заломання експорту вирівнав „Маслосоюз“ продажю у своїх детайлічних крамницях (тепер 27) у краю. Підкреслює вагу власної, недавно поставленої холодільні та уладжень, які допоможуть у літі передержувати надвишки масла та його відповідно розпроваджувати по крамницях. Поруч цього „Маслосоюз“ розпочав на ширшу скалю доставу повного молока для Львова та виріб сирів, які заздо добувають собі ринок. Нас журить дальша доля кооп. молочарень і добра ціна за молоко для селянина-продуцента, які мусимо вдержати на відповідній висоті. Деякі молочарні падають жертвою високих відсотків від чужих капіталів та жертвою недосконалого виробництва (марнування товщевих одиниць), з тим побільшують кошти продукції і знижують ціни на молоко. Ця болячка буде предметом нашої праці в цьому році. Хочемо те, що є, поглибити, а не розбудовувати в ширину, і в цій праці надіється „Маслосоюз“ на підтримку всієї підбудови Союзу.

Ділиться сумною вісткою, що помер член Н. Ради „Маслосоюзу“ Роман Романів, голова Н. Ради Районової Молочарні в Глинянах, якого похорони відбуваються саме сьогодні у Глинянах. Крім того згадує помершого в цьому році Лопачака Василя, члена управи Районової Молочарні в Горожанній Вел., пов. Рудки.

Витає репрезентантів установ та кооператив, зокрема представників преси.

Виконуючи порядок нарад, відчитав секретар дискусію та рішення звич. Заг. Зборів з дня 28. III. 1932 і ювилейних надзвичайних Заг. Зборів з дня 13. II. 1932.

З черги вислухали Збори звідомлення з праці „Маслосоюзу“ в р. 1932, яке здавали дир. інж. *А. Палій* та дир. *А. Мудрик*.

По звідомленнях забрав голос інж. *І. Мирон*, голова Контрольної Комісії, який здав звіт з висліду контролі і поставив внесок на ухвалення абсолюторії.

Звіт з контролі РСУК зложив інспектор *Ольховий*.

Виставка української ґрафіки в Празі.

(Лист до Редакції.)

У відповідь на лист Ів. Кульця, Р. Лісовського та В. Січинського (див. ч. 71. „Діла“) Управа Українського Товариства прихильників книги в Празі подає до відома українського громадянства, що виставка української ґрафіки в Празі складається з усіх тих експонатів, які були перед тим на такій самій виставці в Берліні, за винятком експонатів названих вище трьох мистців, бо лише вони — і то за два дні до відкриття виставки — відмовилися взяти у ній участь з мотивів відсутности жюрі. Управа не бачила потреби в створенні жюрі з тої причини, що Праська виставка, за дозволом експонентів Берлінської виставки, перебрала увесь матеріял цієї виставки, де також не було жюрі, і ця обставина чомусь не стояла на перешкоді згаданим вище трьом мистцям брати в ній участь, а Р. Лісовському навіть бути одним з її упорядчиків.

Щодо закидів на адресу організаторів виставки у відсутності пресової підготовки, систематики та належно виданого катальоґу, то Управа констатує, що в усіх цих справах зроблено все, що було в її силах: значна кількість праських часописів безплатно помістила оголошення про виставку; Чехословацьке Пресове Бюро подало інформацію про акт відкриття виставки через праське радіо; Управа своєчасно повідомила про виставку мистецькі кола в Празі, внаслідок чого в день відкриття виставки зі святочною промовою виступив визначний чеський мистецтвознавець Артур Новак, а саму виставку відвідує багато мистців і спеціялістів ґрафічної справи; систему виставки принято ту саму, що була й на Берлінській виставці: видано катальоґ обсягом 16 стор., з трьома репродукціями, — на більший обсяг Управа не спромоглася за браком коштів Товариства, про що Р. Лісовському та В. Січинському, як членам Товариства, безперечно добре відомо.

Залишається додати, що виставка знаходить велике зацікавлення серед громадянства в Празі, про що може свідчити хочаб той факт, що часопис „Народні Лісти“, який, як відомо, недуже прихильно ставиться до української справи, вмістив у числі 80 статтю „Українська ґрафіка“, де, між іншим, говориться, що „цей гідний подиву нарід, що живе від століть своїм окремим життям, упертою боротьбою, був здатний створити мистецтво, яке могло стати переходом між заходом і сходом, між Европою та Азією... Виставка подає дуже повчаючий образ сучасної ситуації української ґрафіки“.

За Управу:

Ст. Сірополко, голова Т-ва.

Прага, 24. березня 1933 р.

„Щоби краще виконати національні і професійні обовязки“.

ЛИСТ СПІВРОБІТНИКІВ НАРОДНЬОЇ ТОРГОВЛІ ДО РЕДАКЦІЇ „ДІЛА“.

У статті, поміщеній у Вашому часописі ч. 74 з 25. в. м. під заголовком „Нездорові відносини в українськім професійнім русі“, зайшли деякі фактичні неточности і тому просимо в наступному числі подати отсе наше вияснення:

Подаючи Вам звідомлення зі Загальних Зборів нашого Т-ва „Самопоміч службовиків Народньої Торговлі“, відбутих 19. 3. 1933, хотіли ми познайомити українське громадянство зі життям і змаганнями, зі засобами та успіхами службовиків найстаршої української кооперативної установи. При цьому мали ми право похвалитися таки нашими успіхами як у ділянці професійній (обєднання всіх службовиків установи, вироблення в них почуття єдности і солідарности, забезпечення їх у праці), як також у ділянці загальної громадянської активности (творення національного капіталу, оборотових фондів службовицькими ощадностями, змагання поширити існуючі варстати праці, творити нові). Ми свідомо тільки короткими словами згадали у нашому звідомленні про дискусію Загальних Зборів „Самопомочі службовиків Народньої Торговлі“ в справі нашого відношення до спільної організації всіх українських приватних службовиків „Супруга“, бо здаємо собі добре справу з того, що існуючий під ту пору конфлікт між „Супругом“ і „Самопомічю“ не сміє затягнутися на віки, та що тільки при добрій волі, без взаємного говорення чи писання на себе, ми зможемо зійтися разом для добра всього українського приватного службівництва.

З жалем мусимо ствердити, що Хвальна Редакція покористувалася в статті п. н. „Нездорові відносини в українському професійному русі“ („Діло“ з дня 25. 3. 1933) тільки тим уступом нашого звідомлення, в якому говориться про „Супруга“ і звязала його зі статтями „Службовика“ (органу „Супруга“). Необзнайомленому зі справами може видаватися після прочитання цієї статті, що на терені обох професійних союзів проходить двобій між особами, які репрезентують ріжні політичні напрямки, та що оба союзи нічим більше, як отсим двобоєм і не інтересуються.

Крім того у Вашій статті зайшли деякі фактичні неточности.

Невірним є, що щойно спір між службовиками Народньої Торговлі і теперішним проводом „Супруга“ довів до створення окремої організації, себто до заснування „Самопомочі службовиків Народньої Торговлі“. У дійсности Т-во „Самопоміч сл. НТ“ повстало ще у 1914 році, а по війні наново урухомлене в 1922, тобто перед 11 роками; зареєстровано його у Львівському Воєвідстві дня 25. XII. 1922 до ч. 25193/22.

Тому також не вдержується твердження Вашої статті такого змісту: „Можна хіба жаліти, що той конфлікт довів аж до зареєстрування в Міністерстві Праці „Самопомочі“, як цілком окремої професійної організації: це ніяка побіда „Самопомочі“, бож при нинішній загальній політиці влади кожний напр. Повітовий Союз Кооператив міг би мабуть без труду добути собі права Ревізійного Союзу. Коли віч іде не про консолідацію, а про розбивання, то такі „права“ дістати легко...“ Тим невірним твердженням зробили Ви велику кривду службовикам Народньої Торговлі. У дійсности згідно з адміністраційними приписами як Воєвідство і Львівське Староство так і Міністерство вже від 1922 р. мусіло мати в евіденції „Самопоміч сл. НТ“, як професійну організацію. Тому і в останніх часах „Самопоміч сл. НТ“ не потрібувала старатися, ані не старалася про якісь права в Міністерстві ані в інших урядах. Вона тільки берегла своїх давних прав і подбала, що їй признано заступництво в Судах Праці.

Підчас теперішньої загальної скрути службовики Народньої Торговлі, — здобувши собі гарантію професійних прав Збірним Службовим Договором і створивши свої фонди досі около 180.000 зол., — напружують всі свої сили на те, щоби вдержати і розбудовувати свій спільний варстат праці Народню Торговлю — і не мають часу ні охоти вмішуватися, ані щоби їх хтось посторонній вмішував у політичні інтриги. Хто саме ці службовики Народньої Торговлі і яка їх постава до загально національних справ, — відомо цілому українському громадянству, а співпраця в їх професійній організації людей з такими чи іншими політичними переконаннями не може ніяк оправдувати відсуджения службовиків Народньої Торговлі від українського національного табору. Тому також вони не реагують на своєрідні статті „Службовика“.

Ніякого національного, чи службовицького фронту службовики Народньої Торговлі не розбили, а відсепарувалися тільки від політики інтриг, щоби могти краще виконати свої національно українські і професійні завдання. І ніхто не може службовикам Народньої Торговлі закинути хочби одного факту занедбання національних чи професійних обовязків.

Дякуючи з гори за ласкаве оголошення цього нашого вияснення остаємо

з поважанням

За Самопоміч Службовиків Народньої Торговлі у Львові:

Ю. Галяревич. В. Кифлевський.

ЗА РЕСТИТУЦІЮ МОНАРХІЇ.

ЛЯЙҐНІЦ, 28. III. ПАТ. Відбулися тут демонстрації національних союзів під кличем реституції монархії під скиптром Гогенцолернів.

ЕКСЦЕСИ.

ПАТ повідомляє з Бресляву: До кравецької робітні Левковіца, польського горожанина, вдерлися члени боївки, вилеґітимували Левковіца та побили його прикладами крісів. Забрали багато одягів і дали посвідку: „Відібрано від поляка Левковіца“.

В бреслявськім Польськім Домі невідомі люди здерли шильд з написом „Бібліотека Людова“.

ЗІ СПОРТУ.

ЛЬОНДОН, 28. II. ПАТ. У Льондоні відбувся вчора гаківковий меч на леді між дружинами Канади та Зл. Держав, що скінчився ремісовим вислідом 2:2.

НЮЙОРК, 28. III. ПАТ. Молодий американський пливак Джек Медіко, що недавно установив новий світовий рекорд у плаванні на 400 м. довільним стилем у 4,24.4 сек., тепер установив новий світовий рекорд на 300 м. довільним стилем у 3,25.8 сек. Давній рекорд на таку віддаль мав францув Таріс.

НЮЙОРК, 28. III. Невідомий американський пливак Горн установив новий світовий рекорд у плаванні на 200 ярдів клясичним стилем у 2,29.5 сек. Офіціяльний рекорд на таку віддаль належить до Спенца та є на 2 секунди гірший. Одначе тому кілька тижнів францув Картон здобув кращий вислід від рекорду в 2,28.6 сек.

З орґанізаційного руху.

ОКРУЖНА ПАРТІЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ В ЧОРТКОВІ.

Українське Національно-Демократичне Обєднання скликало на пятницю 24. березня ц. р. в Чорткові окружну партійну конференцію. В конференції взяли участь делегати Повітових Народніх Комітетів з повітів: Чортків, Бучач, Копичинці, Борщів, Заліщики.

Нарадами проводив головний секретар УНДО **Володимир Целевич**. Секретарював проф. **Василь Шкварок**. Реферати виголосили: **Володимир Целевич** про політичне положення українського народу і пос. **Олекса Яворський** про потребу політичної організації та ріжні біжучі організаційні справи. В політичному рефераті порушив п. Целевич усі важніші політичні справи, як: напрямні політики УНДО, політичне положення світу, внутрішне положення українського народу, справу „Лугів“ і т. п. По рефератах відбулася дискусія, в якій забирали голос: д-р Стефанович, д-р Юрчинський, д-р Хичій, сен. Бараник, пос. Олекса Яворський, д-р Безпалько, п. Томашівська, п. Гораль, п. Шкварок, о. Фіголь і інші. Рівень нарад був дуже високий. Обговорено цілу низку важних політичних та організаційних справ і намічено подрібно плян політичної праці в повітах, які взяли участь у нараді.

Присутні одноголосно одобрили дотеперішню діяльність Центрального Комітету УНДО і висказали побажання, щоб окружні партійні конференції відбувалися раз на пів року.

Закордонна жидівська аґітац'я.

ЛЬОНДОН, 28. III. ПАТ. Вся англійська преса розписується сьогодні про протижидівські декрети, які виготовляє німецький уряд, закидуючи йому, що переслідування жидів хоче залеґалізувати як державну систему.

ЛЬОНДОН, 28. III. ПАТ. З Вашинґтону повідомляють, що в палаті репрезентантів зголошено внесення, щоби зірвати всі американсько-німецькі переговори оскільки Німеччина не припинить расових і релігійних переслідувань, а німецький уряд не покарає винуватців і не дасть відшкодування за школи.

НЮ ЙОРК, 28. III. ПАТ. В Медізон Сквер Ґардені відбувся великий мітінґ з протестами проти гітлерівського режіму в Німеччині. В мітінґу взяло участь 20.000 осіб. Ухвалено резолюцію, що осуджує протижидівську нагінку та апелює до давніх лібериальних традицій Німеччини.

ПАЛЕСТИНА ПРОТИ НІМЕЦЬКИХ ТОВАРІВ.

ЄРУСАЛИМ, 28. III. ПАТ. У всій Палестині жиди почали енерґічний бойкот німецьких товарів і фільм.

БОЙКОТУЮТЬ НІМЕЦЬКУ МОВУ.

БІЛГОРОД, 28. III. ПАТ. Часописи повідомляють зі Загребу, що серед тамошніх жидів замітна аґітація за бойкотуванням німецької мови. Всі торговельні доми одержали обіжник, який взиває не вживати в переписці німецької мови.

ЦІСАРСЬКІ ПОРТРЕТИ ВЕРТАЮТЬ ДО ШКІЛ.

ЛЯЙПЦІҐ, 28. III. ПАТ. Комісарський уряд у Саксонії видав розпорядок, який наказує дати до шкіл і держ. будинків усунені після революції портрети членів бувш. цісарського роду.

—o—

ВАЛЬОРИЗАЦІЯ МИТА.

ВІДЕНЬ, 28. III. ПАТ. Вчора оголосили розпорядок австрійського м-ства скарбу про вальоризацію мита, а то на основі реляції одна золота корона рівняється 1.80 шілінґа. Наслідком вальоризації підвищать мито на 25 прц., що, як догадуються, принесе скарбові 30 до 40 міл. шілінґів. Розпорядок увіходить у життя 30. березня ц. р.

У звязку з вальоризацією мита видали другий розпорядок про вдержання цін при артикулах першої потреби. Мито від пшениці та муки обнизили так, що ті артикули не можуть подорожіти. Щоби не подорожіли ціни худоби та мяса, пристосовуватимуть відповідно закон про цю торговлю. Обнизили теж мито від кави та какао.

—o—

II. ІНТЕРНАЦІОНАЛ І ПОДІЇ В НІМЕЧЧИНІ.

ПАРИЖ, 28. III. ПАТ. Президія II. соц. Інтернаціоналу радила в осідку соціялістичної партії в Парижі над міжнароднім положенням, а передовсім над ріжними справами, перед якими станув II. Інтернаціонал у звязку з подіями в Німеччині. Ухвалені постанови небаром подадуть пресі. В нарадах узяли участь представники соціялістичних партій: Данії, Франції, В. Британії, Росії, Швайцарії, Італії та Бельгії.

—o—

14-ЛІТНІЙ ХЛОПЧАК ЗАБАЖАВ 25.000 ДОЛ.

НЮЙОРК, 28. III. ПАТ. У місті Акрон у стейті Огайо арештували 14-літнього ученика за це, що хотів вимантити 25.000 долярів від жінки відомого летуна полк. Ліндберґа.

—o—

НОВИНКИ

— **Посланіє станиславівського владики еп. Хомишина** появиться в найближчих днях, як про це повідомляє агенція „Всхуд“. Посланіє це займеться справою сектанства серед українського народу та справою модного тепер націоналізму. Воно буде відчитане по всіх церквах станиславівської дієцезії ще перед Великодними Святами.

— **Зібрання Фільольоґічної Секції Н. Т. Ш.** відбудеться в неділю 2 квітня в год. 11. **виїмково в канцелярії Національного Музею** для вибору нових членів-чужинців і для доповіди д-ра К. Студинського п. з. „Події на Україні 1861—5 рр. в освітленні „Слова“ і „Мети“. Гості-нечлени зволять явитися в 12-й годині

— **Виклади в Українськім Техн. Т-ві про газову війну.** В середу, 29. ц. м. в год. 19. відбудеться в домівці У. Т. Т. (вул. Косцюшка 3) перший виклад інж. Ю. Крохмалюка з циклю „Ґази в майбутній війні“. З огляду на актуальність теми бажана численна участь членів і гостей.

— **Адвокат у Жидачеві не розуміє української мови.** В справі позовника Ілька Кушніра з Гніздичова проти гр. Карла Ґолуховського, яка ведеться в городському суді в Жидачеві, повновласник позовника адвокат Ґеник Березовський із Жидачева подав приготовне письмо в українській мові. Це письмо звернув судові правний заступник пізваного адв. д-р Цибик Фішер із Жидачева з допискою: „по руску з трудносцьон моґе пшечитаць і зрозумець“. На домагання суду повновласник позовника був приневолений дати переклад свого письма на польську мову. Цей факт повинні затямити собі добре українці Жидачівщини, що на жаль передають ведення своїх справ д-рові Фішерові.

— **Американське пиво і волинський хміль.** Зі знесенням проґібіції у Зл. Державах сильно поправилося господарське положення на Волині, де яких 10.000 рільних господарств, дрібних і більших, управляє хміль. Давний розвиток волинського хмелярства підкопали були протиалькогольні закони в Америці, що була одним з головних відборців волинського хмелю. Тепер ця криза минула, бо нема сумніву, що зачнеться знову великий експорт хмелю до Америки. Управою хмелю на Волині займаються головно чеські кольоністи, однак попри них добрими хмелярами є теж українські господарі. Хміль управляють в повіті рівенському, здолбунівському, а найбільше в дубенському, де цілі околиці, покриті хмелем, творять характеристичний краєвид. З початком весни оживилися вже роботи на плянтаціях хмелю.

— **Хто виграв на льотерії?** 17-того дня тягнення Держ. Клясової Льотерії впали виграні на такі числа: 150.000 зол. на ч. 122627; 5.000 зол. на ч. 52218, 70953, 116150; 2.000 зол. на ч. 8586, 28806, 40669, 49823, 75118, 83596, 88128, 90827, 96313, 107873, 120229; 1.000 зол. на ч. 4677, 12535, 19276, 27262, 32215, 34574, 35704, 35796, 35999, 51903, 52366, 63340, 63955, 66561, 66636, 66773, 75857, 75932, 80752, 81943, 85013, 90749, 96914, 98412, 99382, 104532, 114389, 116185, 130770, 134601, 135800, 136122, 137993, 140196, 141473, 141713,142114, 143301, 143983.

— **Переїхана вантажним автом.** Вул. Сапіги у Львові переїздило вантажне авто „Маслосоюзу“. Саме тоді несподівано споза переїзджаючого трамваю вийшла 22-літня Софія Лятаксівна, службовичка дирекції держ. лісів. Шофер Нижник здержав авто, одначе було вже запізно. Лятаксівна дісталася під задні колеса авта. Перевезена до шпиталю, померла.

— **Ґорґонова не є сестрою атентатчика Іліча.** У білгородському щоденнику „Політіка“ родина Іліча заперечує вістку, подану польською пресою, нібито Ґорґонова є сестрою Данила Іліча, що брав участь у атентаті на архикнязя Франца Фердинанда в Сараєві в 1914 р. Данило Іліч узагалі не мав сестри й Ріта Ґорґонова зовсім не є посвоячена з родиною Іличів.

— **Вибух на почті.** На одному з почтових урядів у Познані вибухла з великим гуком пачка, заадресована до одного купця. Стверджено, що пачку вислав купець Ледеман та що в ній було 1000 штук набоїв до діточих пістолетів. Від вибуху два почтові службовці потерпіли рани.

— **Пожежі на Волині.** В Нудижах пов. Костопіль згоріли три господарські загороди наслідком неосторожности з вогнем. — В Борках згорів від запаленої саджі дім Мих. Ліхнюка, причім у вогні найшла смерть 2-місячна дитина, залишена без догляду в хаті. — В Лучицях пов. Ковель пішли з димом два господарства. — В Березолупах пов. Рівне згоріла одна господарська загорода.

— **Грабунок на вулиці.** На жінку старости з Радехова, Ем. Міхальську, напав на вул. На Скалці у Львові якийсь грабіжник і вирвав їй з рук торбинку, в якій було 100 зол., годинник і особисті документи. Не поміг крик нападеної, бо заки збіглися люди, злодій утік.

— **Успіх дактильоскопії.** Зі школи в Заленжу під Катовицями вкрадено пять машин до шиття вартости коло 3.000 зол. Поліція відкрила на столику відтиск пальців, які сфотографувала й вислала центральному слідчому урядові у Варшаві. Звідтам прийшла відповідь, що відтиски тотожні з відтисками пальців знаного міжнародного вломника Евг. Космольського, що перебував у Катовицях. Його арештували й поставили перед суд. Перед кількома днями відбулася розправа, на якій Космольський признався до крадежі й дістав рік вязниці.

— **Відгомін летунської катастрофи.** В лісах Нової Фунляндії найшли рубачі останки літака і кістяки двох людей. Стверджено, що це останки французьких летунів Ненжесера та Колія, які на апараті „Білий Птах“ вилетіли з Ле Бурже під Парижем 8. травня 1927 р. до Америки і всякий слух про них пропав. Впали жертвою бурі, яка загнала їх на остров Нову Фунляндію біля східних берегів Канади.

— **Найбільше самогубств на весну.** Поліційний уряд у чеській Празі ствердив на основі статистики, що найбільше самогубств у Празі припадає на місяць квітень і травень, а найменше на вересень і жовтень. Самогубства у жінок є найчастіші після осягнення фізичної зрілости, у мужчин між 40 і 50 роком життя. Жінки відбирають собі життя переважно з еротичних причин і то найбільше на весну.

— **Помилка на одно зеро.** Два великі бізнесмени підписали торговельну умову і помилились у ній на одно зеро. Ці бізнесмени — Анґлія та Канада; умова йшла про щорічну доставу 250.000 квінталів свинячого сала. Машиністка, що переписувала умову, достукала машинально одно зеро більше. Замісць 250 тисяч вийшло півтретя міліона. Контрагенти підписуючи не запримітили цієї помилки. Аж тепер, коли канадійські купці почали заливати Анґлію салом, анґлійці зміркували, що того сала таки за багато і розяснили помилку. Але канадійський премієр не хоче чути про помилку і показує текст контракту, що має безсумнівну юридичну силу. Тимбільше, що для Канади це чистий інтерес. Анґлія пропонує всякі компроміси і годиться вже на вдвоє-втроє більшу скількість сала, тільки не на вдесятеро більшу. Досі конфлікт неполагоджений. Анґлійська машиністка повинна за таку помилку дістати високу державну посаду у Канаді.

— **Незвичайна летунська катастрофа.** В Каліфорнії склалася незвичайна летунська катастрофа, що спричинила смерть 15 осіб. Великий пасажирський літак, що крім пільота мав двох пасажирів, попав у коркотяг і з великої висоти впав на дах дому в Сан Леандро. Апарат пробив дах, повалу і впав до кімнати, де при столі сиділо 12 осіб. Мотор ударив у саму середину стола, вбиваючи кілька осіб. Інші особи згинули під румовищем заваленого даху та повали. Втратили життя теж три особи, що були на літаку.

—**Поправка.** Під статтею п. н. „Рідний промисл“ в попередному числі „Діла“ авторський підпис має звучати **Гр. Гладкий**, а не Яр. Гладкий.

З нових книжок.

Іван Филипчак: КУЛЬЧИЦЬКИЙ — ГЕРОЙ ВІДНЯ. Історична повість з XVII. в. З приводу ювилею (1683—1933). Кульчиці Шляхотські — Самбір 1933. Видавництво читальні „Просвіти“ в Кульчицях Шлях. Ч. 1. Стор. 260. Ціна 3 зол.

У нас появляється так мало повістей, в яких булиб змальовані взаємини українців з чужими народами, що кожну таку появу можна лиш повитати. До таких повістей належить і недавно видана книжка Івана Филипчака п. н. „Кульчицький — герой Відня“, яка набирає тимбільшої актуальности, що саме цього року минає 250 літ від часу, в якому той скромний шляхтич з Кульчиць Шляхотських відзначився в часі облоги Відня турками так, що його імя записалося в історії того міста тревалими буквами по всі часи.

Автор не ставив собі якоїсь високої мистецької цілі, а старався дати повість наскрізь популярну, маючи на оці передовсім національно-виховний момент. З того погляду його книжка найде безперечно вдячних читачів серед усіх кол нашого народу, зокрема серед молоді й селянства. А вже з правдивим вдоволенням і

Куток мови.

Замісць польських зворотів: він старається о посаду, треба за посаду; зам.: я подумаю о тім, треба: **про те**; зам.: прошу о хліб, о голос, треба: **прошу хліба, голосу.** Зам.: Просимо о чисельну участь, треба: **Просимо численно явитись.** Зам.: Цього року було о 10 проц. менше, треба: **на 10 проц. менше.**

Зам.: Через цілий рік він сидів закордоном, треба: **Цілий рік** (без „через“). На В. Україні часто вживають російського звороту: Прийду до вас через пять днів у значінні: за пять днів. У Галичині від довшого часу почали заступати хибно **„через“** двома іншими словами: „задля“ та „ізза“; нпр. кажуть: „я ізза нього не пішов до театру“, замісць правильного: я через нього не пішов. „Ізза“ значить у нас: „зпоза“, нпр.: Ізза хмар виринув місяць. Знов-же „задля“ вказує не причину, тільки мету, отже неправильно буде: „Задля недостачі хліба люди вмерли з голоду“; тут треба сказати: „Через недостачу...“ Правильно: „Я роблю це тільки задля хліба“, себто **для хліба.**

*

У вчорашнім „Кутку мови“ треба справити друкарську помилку „**власнивість**“ на **властивість.**

вдячністю приймуть її українські шляхот- ські родини, бо в ній знайдуть вони опис подвигів такого як вони українського шляхтича Юрія Франца Кульчицького.

Маючи під руками небагато історичного матеріялу і скупенькі місцеві традиції, мав автор тимсамим і нелегке завдання вивести у весь ріст героя своєї повісти. Як він вивязався з того завдання, нехай судять читачі. Ми скажемо тільки, що не зважаючи на хиби в самій композиції повісти, на інколи надто наівні діяльоги дієвих осіб, на деякі історичні невірности та численні недостачі мови і правопису, повість його всеж таки цікава і молодь буде читати її з напруженням. До того автор умів вплести у свою фабулу чимало історичних фактів, пронизавши цілу книжку ріжними патріотичними розмовами і сценами, так, що національно-виховне значіння повісти буде безперечно велике.

З історичних неточностей зверну увагу на деякі: так жінка Кульчицького називалася не Андзя, а Марія; Михайлович, з яким Кульчицький переходив через ворожі турецькі лінії з обложеного Відня, був таким самим купцем, як він, а не його слугою; він тільки був перебраний в часі тої виправи за слугу; той самий Михайлович в часі чергового переходу через турецькі лінії попав мабуть у руки турків, на кожний випадок він більше до Відня не вернувся, отже тимсамим не міг працювати пізніше разом з Кульчицьким; сам Кульчицький мав у часі облоги Відня 1683 р. 45 років (а не 33), бо помер 1692 р. у 54. році життя; першу каварню заложив він у Відні після 1683 року, а не перед тим роком. Та все те й інші дрібниці остаточно другорядні справи. Важне те, що книжка Филипчака наводить перед очі читача очайдушно відважного і підприємчивого українця, знавця чужих мов, українця, що вміє собі порадити в кожній ситуації, такого українця, що вміє визначитися і між чужинцями, здобуваючи собі не тільки впливи і значіння, але й вдячність тих чужинців. А такі книжки, як врештою відомо, у нас якнайбільше потрібні, бо вони і вчать і виховують і виробляють віру у власні сили і вчать національної гордости.

Видання повісти гарне, на окладинці поміщений портрет Юр. Кульчицького на основі копії, що находиться в Музею Т-ва „Бойківщина" у Самборі. Книжка вийшла коштом української шляхти із Самбірщини, при чому у виказі жертводавців, що поміщений в додатку, находимо до сто самих Кульчицьких. Книжка повинна б розійтися по цілому нашому краю, зокрема повинні її придбати до своїх книгозбірень усі наші читальні, бо на це вона вповні заслуговує.

І. Німчук.

Дописи.

КОМАРНО.

З життя читальні „Просвіти" в Комарні. Дня 29. І. ц. р. відбулися в Комарні звич. заг. збори читальні „Просвіти" при значній участи членів. По вшануванні памяти померших членів повстанням з місць члени виділу передали зборам вичерпуючий звіт діяльности читальні за р. 1932. Звіт виказав, що читальня відбула в 1932 р. юВил. свято з приводу 50-літнього істнування, бібліотека числить 620 добірних книжок та має 127 читачів, які прочитали 1.203 книжки. Крім того є також і діточа бібліотека, що має около тридцять читачів. При читальні істнує від 35 літ амат. драматичний гурток. Читальня має в Комарні два доми. В дискусії над звітом забрав голос адвокат О. Утриско як делегат філії „Просвіти" в Комарні і підніс значіння читальняної бібліотеки, в першій мірі діточої бібліотеки, а також української преси. Референт підніс м. і. сумний факт, що одинока читальня піддержує українську пресу в Комарні, а зате багато заможних та інтелігентних громадян Комарна, а навіть голови та члени виділів товариств не передплачують української преси. Дійшло до такого куріозу, що президія Кружка „Рідної Школи", не передплачуючи нашої преси, не знала, як повести шкільну плебісцитову акцію, хоч точні вказівки були в „Ділі". В дискусії забирали ще голос: д-р О. Пеленський, мгр. Радович Микола, студ. Л. Дрималик, абс. фільос. І. Сороківський, студенти В. Ленець та І. Ліщинський, Д. Ольховий. По ухваленні абсолюторії вибрано новий виділ. На внесення голови А. Калимона збори рішили вшанувати память ініціятора-основника читальні о. сов. А. Пеленського з Лисятич, якого серед грімких оплесків вибрано одноголосно почесним членом читальні. Між внесеннями замітні були: вибрати лекторів у читальні на неділі і свята (А. Дрималика), та побільшити діточу бібліотеку (М. Радовича).

З філії „Просвіти". Основана при філії „Просвіти" культурно-освітня секція веде від осени м. р. інтенсивну працю. Члени її виголосили досі 30 рефератів по читальнях в районі філії. Відновлено ще одну читальню „Просвіти" в селі Монастирці. При нагоді поїздок членів виділу філії „Просвіти" злюстровано 10 читалень, які заразом дістали вияснення нового закону про товариства.

Дещо про Кружок „Рідної Школи" і плебісцитову акцію. При нагоді плебісцитової акції показалося, що Кружок „Рідної Школи" лишився без проводу, бо його голова відмовився від всякої праці, так, що вся плебісцитова акція спочивала в руках лише деяких членів Старшини. Останніми часами почалася в Комарнянщині дуже сильна плебісцитова акція за польськими школами, м. ін. у селах: Голодівці, Подільцях, Конюшках Тул., Підзвіринці і Татаринові. Веде її переважно учительство. В Голодівці занялась тою акцією польська захоронка. Найсумніше явище, що в селі Татаринові занялась тою акцією наша учителька О. Дворніцька (з дому Бегенівна), яка зорганізувала навіть для тої цілі комітет. Лісному Андрушкові з Татаринова, якого вислано по селі стягати підписи на польських деклярацїях, селяни Татаринова відмовили своїх підписів з виїмком кількох інвалідів.

—o—

БІРЖА.

ГРОШІ:

долар зол. 8.87 і одна четверта.

У міжбанкових трансакціях нотували: Нюйорк 8.91—8.92, Льондон 30.55—30.65, Ціріх 172.20—172.50, Прага 26.40—26.55, Берлін 213—213.40, Париж 35.05—35.10.

Варшавська біржа.
Девізи (транзакції):

Бельгія 124.50, Голяндія 359.80, Льондон 30.55, Нюйорк 8.921, Нюйорк кабель 8.928, Париж 35.07, Прага 26.48, Швайцарія 72.30, Стокгольм 162.20.

Долярові банкноти у позабіржевих оборотах 8.876—8.875. Золотий рубель 4.76.50. Девіза на Берлін в міжбанкових оборотах 212.00. Німецькі марки банкноти в приватних оборотах 211.80. Фунт стерлінг банкноти у приватних оборотах 30.60.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 28. III. ц. р.: за масло десерове пріма зол. 3.20, за молоко 15—17 сот., сметана 70 сот., яйця 3.— зол. Тенденція на масло звишкова, на молоко удержана, на яйця знижкова.

—o—

Листування Редакції.

Я. Бичк. Рівне: Згаданий огляд, який Ви хотіли би використати був такий загальний, що важко було щонебудь зреферувати.

За редакцію відповідає Олександер Костик — [illegible] — [illegible] „Діло", Львів, [illegible]